

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2023-31-26AB** Rīgā

20.10.2023.

Nr. 6-6/34

SIA ["A"]
[e-pasta adrese]

Par diskrimināciju dzimuma dēļ

Tiesībsargs ir izskatījis personas iesniegumu, kurā norādīts uz iespējamu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu dzimuma dēļ, jo nakts klubā [".."] (turpmāk – Klubs), Daugavpilī, [..], vīriešiem ir noteikta ieejas maksa, savukārt sievietēm ieeja ir bez maksas.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11.panta otro daļu un Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL) 3.¹ panta ceturto daļu, tiesībsargs sekmē jebkāda veida diskriminācijas novēršanu un izskata strīdus par iespējamu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 13.panta 11.punktu tiesībsargs vērsās pie SIA ["A"] kā Kluba īpašnieka ar lūgumu sniegt informāciju.

[1] Kluba īpašnieks¹ sniedza šādu informāciju:²

[1.1] Klubs piedāvā bezmaksas ieeju jebkurām personām neatkarīgi no dzimuma, kas attiecīgajā mēnesī Klubā svin dzimšanas dienu; svin kādu noteiktu datumu Klubā; saskaņā ar izvirzītu marketinga pasākuma tematu, piemēram, persona varētu atnākt karnevāla vai kādā citā atribūtiskā: bitītes, sniegavīra, sniegbaltītes vai citā veidā kostīmos, maskās, grimā; vai vienkārši kaklasaitē; starp divām personām, neatkarīgi no dzimuma, notika bučošanās pirms ieejas Klubā; personas varēja arī atnākt sieviešu apģērbā, nebūdama atbilstošā dzimumā (t.i., skaistulītes, ar smaidiņu simboliku, u.tml.); bezmaksas ieeja bija paredzēta studentiem neatkarīgi no dzimuma; vai vienkārši kādā konkrēta vārda dienā un tml.; arī klubam ir mērķtiecīga auditorija Facebook lapā (pielikumā izdruka no Internet lapas), kur redzams, ka pārsvara kluba lapas sekotāji un apmeklētājas ir sievietes 67,29%. Tikai Latvijā lapas sekotāju daudzums sastāda 2,2 tūkstoši un no tiem 1480 ir sievietes, līdz ar to pārsvarā kluba darbs ir orientēts uz sekotāju auditoriju, līdz ar to pārsvarā bezmaksas ieejas bija paredzētas sievietēm, piemēram, ar kādu noteikto vārdu.

¹ Saņemts elektroniskā veidā, bez paraksta 2023. gada 11. septembrī.

² Izteiksmes veids un rakstības stils nav mainīti.

Visas minētas reklāmas akcijas ir paredzētas, pēc būtības, pasākumu reklamēšanai un nodrošināšanai attiecīgajā noskaņojumā.

[1.2] Klubs arī realizē bezmaksas ieeju sievietēm, bet šajos gadījumos vīriešiem ir paredzēts piedāvājums saņemt atlaidi bezalkoholisko dzērienu iegādei. Pielikumā ir pievienots Kluba cenu rādītājs.

[1.3] Klubs 2023.gadā biežāk uzsāka realizēt bezmaksas ieejas sievietēm, jo jāņem vērā, ka Centrālās statistikas pārvaldes statistiskās ziņas liecina, ka pārsvarā Latvijā, īpaši Daugavpilī, sieviešu vidējā bruto darba stundu samaksa bija par 14,6% mazāka nekā vīriešiem. Nesen Eiropas Komisija pieņēma Direktīvu, kuras mērķis ir ieviest mehānismus, ar kuru palīdzību darba devēji var nodrošināt vienādu samaksu vīriešiem un sievietēm. Saskaņā ar direktīvas izstādes projektā norādīto informāciju, samaksas atšķirība joprojām ir apmēram 14%. Nevienlīdzība uzskatāmi izpaužas, procentus pārrēķinot dienās – salīdzinājumā ar vīriešiem, sievietēm faktiski 51 dienu gadā jāstrādā bez atlīdzības. Tādēļ dažreiz klubs ar bezmaksas ieejas piedāvājumiem sievietēm, mēģina ietekmēt uz sieviešu nevienlīdzīga atalgojuma atšķirību, nolūkā arī tādā veidā samazināt darba samaksas atšķirības starp dzimumiem.

[1.4] Klubs pieļauj, ka savā mārketinga politikā, nejaušības dēļ, bija izvirzīti nepietiekoši saprotami mērķi, bet kluba uzdevums nebija veikt tiešu vai netiešu kāda dzimuma diskrimināciju. Klubs ir gatavs mainīt savu mārketinga politiku.

Tiesībsargs, izvērtējot minēto, norāda uz šādu normatīvo regulējumu, kas attiecināms uz konkrēto lietu:

[2] Latvijas Republikas Satversmes 91.panta otrais teikums paredz diskriminācijas aizliegumu, vienlaikus neuzskaitot diskriminācijas kritērijus.³ “Šie kritēriji pantā ir “jāielasa”, izmantojot tiesību normu interpretācijas metodes.”⁴ Satversmes tiesa ir atzinusi, ka dzimums ir viens no Satversmes 91.panta saturā ietilpstošajiem kritērijiem.⁵

Atšķirīga attieksme dzimuma dēļ pieļaujama tikai ļoti ierobežotā mērā, ja tas attaisnojams tieši ar dzimuma bioloģiskajām īpatnībām, piemēram, atbalsts sievietēm dzemdību dēļ vai zīdaiņa aprūpes dēļ, nevis sakarā ar audzināšanu, kas vienādā mērā ir arī tēvu tiesības un pienākums.⁶ Tāpat uz dzimumu balstīta atšķirīga attieksme nav attaisnojama ar abu dzimumu tradicionālajām sociālajām lomām, piemēram, sievietēm liegums dienēt militārajā dienestā, jo tradicionāli tas ietilpst vīriešu sociālajā lomā.⁷

[3] Padomes Direktīva 2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu (turpmāk – Direktīva) noteic pienākumu izstrādāt normatīvo regulējumu, kas aizliegtu diskrimināciju dzimuma dēļ attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu. Diskriminācijas aizliegums būtu attiecināms uz personām, kas nodrošina publiski pieejamas preces un

³ [Latvijas Republikas Satversme](#). Pieņemta 15.02.1922, stājas spēkā 07.11.1922., 91.pants

⁴ Satversmes tiesas 2019.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2018-12-01, 21.punkts.

⁵ Satversmes tiesas 2019.gada 7.novembra sprieduma lietā Nr.2018-25-01, 17.punkts.

⁶ Latvijas Republikas Satversme komentāri. VII nodaļa Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs Zin. vad. prof. R. Balodis, Latvijas Vēstnesis, 2011, 111.lpp.

⁷ Turpat., 112.lpp.

pakalpojumus, kurus piedāvā ārpus privātās un ģimenes dzīves, kā arī darījumiem, ko veic šajā kontekstā.⁸

Vienlaikus Direktīva paredz, ka atšķirīga attieksme var būt pieļaujama tikai gadījumā, ja to attaisno likumīgs mērķis. Piemēram, par likumīgu mērķi var būt ar dzimumu saistītās vardarbības upuru aizsardzības (piemēram, patversmju izveidošana viena dzimuma pārstāvjiem), privātuma un pieklājības apsvērumi (piemēram, kādas personas izmitināšana citas personas mājokļa daļā), dzimumu līdztiesības vai vīriešu vai sieviešu interešu veicināšana (piemēram, viena dzimuma brīvprātīgās organizācijas), biedrošanās brīvība (piemēram, dalība viena dzimuma privātos klubos) un sporta pasākumu organizēšana (piemēram, viena dzimuma sporta pasākumi). Tomēr jebkuriem ierobežojumiem ir jābūt piemērotiem un nepieciešamiem saskaņā ar kritērijiem, kas izriet no Eiropas Kopienų Tiesas prakses.⁹

[4] Latvijas normatīvajā regulējumā, kas skar patērētāju tiesību aizsardzības jomu dažādos aspektos ir iekļauts diskriminācijas aizliegums dzimuma dēļ. Reklāmas likuma 4.panta otrā daļa noteic, ka reklāmā ir aizliegts paust diskrimināciju pret cilvēku tā dzimuma dēļ. Tāpat PTAL aizliedz sniegt pakalpojumu, īstenojot atšķirīgu attieksmi patērētāja dzimuma dēļ.¹⁰

[4.1] Reklāmas likums detalizētāk neskaidro dažādus diskriminācijas aspektus, kā arī izņēmumus no diskriminācijas. Savukārt, PTAL detalizētāk skaidro diskrimināciju, pieļaujot iespēju, ka atšķirīga attieksme var būt, tomēr tai ir jābūt pamatotai ar tiesisku mērķi, kura sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi. PTAL nesniedz sīkāku informāciju par atšķirīgas attieksmes attaisnojuma robežām. Tādejādi šīs robežas var saistīt ar Direktīvā norādīto (skat. šī atzinuma 3.punktu), t.i., ar dzimumu saistītās vardarbības upuru aizsardzību, privātuma un pieklājības apsvērumi, dzimumu līdztiesības vai vīriešu vai sieviešu interešu veicināšana.¹¹

[4.2] Papildus ir norādāms, ka PTAL ir iekļauts arī apgrieztās pierādīšanas princips. Tas nozīmē, ja pakalpojuma saņēmējs norāda uz apstākļiem, kas varētu būt par pamatu viņa tiešai vai netiešai diskriminācijai dzimuma dēļ, tad pakalpojuma sniedzēja pienākums ir pierādīt, ka atšķirīgas attieksmes aizliegums nav pārkāpts.¹²

[5] Konkrētās lietas ietvaros tiesībsargs vērtēs:

- vai lietā pastāv diskriminācijas kritērijs;
- vai tiek īstenota atšķirīga attieksme diskriminācijas kritērija dēļ;
- ja atšķirīga attieksme tiek īstenota, vai tā ir pamatota.

⁸ [Padomes Direktīva 2004/113/EK \(2004.gada 13.decembris\), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.](#) 11., 13. apsvērumi

⁹ Turpat, 16. apsvērumi.

¹⁰ [Patērētāju tiesību aizsardzības likums.](#) Stājas spēkā 15.04.1999., 3. prim pants

¹¹ [Padomes Direktīva 2004/113/EK \(2004. gada 13. decembris\), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.](#) 16.apsvērumi

¹² [Patērētāju tiesību aizsardzības likums.](#) Stājas spēkā 15.04.1999., 3.prim pants

[6] Vērtējot, vai lietā pastāv diskriminācijas kritērijs, ir nepieciešams norādīt uz diviem aspektiem.

Pirmkārt, iesniedzējs ir norādījis uz dzimumu kā atšķirīgas attieksmes iemeslu bezmaksas ieejai Klubā. Klubs nav noliedzis, ka bezmaksas ieeja cita starpā tiek attiecināta uz sievietēm.

Tiesībsargs Kluba Facebook sadaļā ir izskatījis Kluba sniegto informāciju par bezmaksas ieeju dažādām sabiedrības grupām laika posmā no 2023.gada 14.janvāra līdz 2023.gada 26.-27.maijam. Bezmaksas ieejas iespējas var iedalīt šādās grupās:

- a) nevienai sabiedrības grupai nav ieeja bez maksas;
- b) bezmaksas ieeja sievietēm;
- c) bezmaksas ieeja dažādu grupu pārstāvjiem, pamatojoties uz dažādām atzīmējamām dienām, piemēram, dzimšanas diena konkrētos mēnešos, studenta statuss, ārstniecības personas statuss.
- d) bezmaksas ieeja konkrētu vārdu īpašniecēm, piemēram, Tatjanas.

No 17 ierakstiem par pasākumiem Klubā, 11 ieraksti attiecās uz bezmaksas ieeju sievietēm. Tajā pašā laikā Klubs piedāvā arī bezmaksas ieeju sabiedrības grupām neatkarīgi no to dzimuma (no 17 ierakstiem seši ieraksti, divos gadījumos nevienam nav bezmaksas ieeja). Klubs dažkārt norāda, ka “meitenēm ieeja kā parasti bez maksas.”¹³

Otrkārt, Klubs ir norādījis, ka gadījumos, ja sievietēm tiek nodrošināta bez maksas ieeja, vīriešiem tiek piedāvātas atlaides bezalkoholiskajiem dzērieniem. Minēto apliecina arī pievienotā dzērienu karte.

Tātad Klubs attiecina viena veida pakalpojumu tikai uz sievietēm, savukārt cita veida pakalpojumu – tikai uz vīriešiem. Līdz ar to var secināt, ka Klubs izmanto dzimumu kā kritēriju savos pakalpojumos.

[7] Turpmāk tiks vērtēts, vai rodas atšķirīga attieksme diskriminācijas kritērija dēļ. Klubs īsteno dažāda veida atlaides ieejai Klubā (skatīt iepriekšējo punktu). Tomēr reizēs, kad ieejas atlaides tiek piemērotas sievietēm to dzimuma dēļ, vīriešiem – par ieeju ir jāmaksā. **Tādejādi veidojas atšķirīga attieksme dzimuma dēļ (vīrietis).** Vienlaikus reizēs, kad sievietēm ir atlaide ieejai klubā, tikai vīriešiem tiek piemērota atlaide bezalkoholiskajiem dzērieniem. **Līdz ar to veidojas atšķirīga attieksme dzimuma dēļ (sieviete).**

[8] Turpmāk tiks vērtēts, cik pamatota ir atšķirīga attieksme. Atzinuma 1.3.punktā Klubs kā attaisnojumu atšķirīgai attieksmei ir norādījis atalgojuma atšķirības Latvijā starp vīriešiem un sievietēm.

[8.1] Tiesībsargs norāda, ka saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2022.gadā sievietes nopelnīja par 17,1% mazāk nekā vīrieši,¹⁴ pašlaik ieņemot pēdējo vietu Eiropas Savienībā darba samaksas atšķirībās starp dzimumiem.¹⁵ Līdz ar to nav noliedzams fakts, ka Latvijā netiek nodrošināta vienlīdzīga darba samaksa starp dzimumiem. Vienlaikus ir vērtējams, cik ļoti bezmaksas ieeja Klubā palīdz līdzsvarot darba samaksas atšķirības.

Tiesībsarga ieskatā ir apsveicams, ka Klubs vēlas nodrošināt vienlīdzīgu darba samaksu starp dzimumiem Latvijā. Tomēr minēto ir iespējams veicināt, ja Klubs nodrošina

¹³ Piemēram, 2023. gada 9. maija ieraksts kluba Facebook sadaļā.

¹⁴ [Oficiālās statistikas portāls. Latvijas oficiālā statistika](#). 19.06.2023.

¹⁵ [Estonia now second last in gender pay gap in EU, ahead of Latvia. Economy. ERR News](#). 15.11.2022.

vienlīdzīgu darba samaksu saviem darbiniekiem. Klubam nav jāuzņemas atbildība par citu darba devēju neizdarību, un Klubam nav jāattiecinā minētais uz saviem pakalpojumiem.

[8.2] Eiropas praksē atšķirības ieejas maksā klubos tiek vērtētas Direktīvas 4.panta piektās daļas kontekstā, kas ļauj sniegt pakalpojumu atšķirīgi dažādiem dzimumiem, ja tas ir pamatots. Šajā ziņā ir jānorāda, ka lielākoties Eiropas Savienības valstīs bezmaksas ieeja sievietēm klubos tiek kvalificēta kā diskriminācija dzimuma dēļ, papildus nosakot, ka šāda situācija var būt diskriminācija pret vīriešiem kā dzimumu, jo viņiem ir jāmaksā par ieeju. Tāpat šāda situācija var tikt kvalificēta kā diskriminācija pret sievietēm, kuras tiek izmantotas kā stimul, lai piesaistītu klubam vairāk klientus – vīriešus.¹⁶

[8.3] Konkrētās lietas ietvaros būtu jāpievērš uzmanība, vai šī akcija – bezmaksas ieeja – ir vienreizējs pasākums vai uzņēmuma politika. Klubs ir atzinis, ka bezmaksas ieeja sievietēm ir Kluba politika. To apliecina arī tiesībsarga novērojumi Kluba Facebook lapā (atzinuma 6.punkts).

Attiecībā uz īslaicīgiem pasākumiem (atlaides), kas ir saistīti ar kādu atzīmējamu dienu, piemēram, Mātes vai Tēva dienu, Sieviešu dienu, ir norādāms, ka pārsvarā Eiropas Savienības valstīs šādas ar atzīmējamu dienu saistītās īslaicīgās atlaides (ne sezonas biļetes) netiek kvalificētas kā diskriminācijas aizlieguma pārkāpums.¹⁷

Arī tiesībsargs savā praksē uzņēmumu piedāvātās īslaicīgās atlaides, kas domātas īpašiem svētkiem dzimuma dēļ, piemēram, Sieviešu dienā, vai sociālā statusa dēļ, piemēram, Mātes vai Tēva dienā, nekvalificē kā diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu.¹⁸ Tiesībsarga ieskatā šādu atzīmējamo dienu ietvaros var aktualizēt konkrēto sabiedrības grupu sasniegumus vai problemātiku, ar kuru šīs grupas saskaras. Līdz ar to privātā sektora iniciatīvas šādās dienās ir atbalstāmas.

Savukārt, nav pieļaujama situācija, ja atlaides vienam dzimumam tiek piedāvātas regulāri visa gada garumā.

[8.4] Klubs ir norādījis, ka laikā, kad sievietēm tiek nodrošināta bezmaksas ieeja klubā, vīriešiem tiek nodrošinātas atlaides bezalkoholiskajiem dzērieniem. Pēc Kluba sniegtās informācijas var secināt, ka atlaides nav ievērojamas (aptuveni 0,20 centi).

Tiesībsarga ieskatā šādas atlaides var veicināt komunikāciju starp dzimumiem. Komunikācija starp cilvēkiem ir atbalstāma. Tomēr konkrētajā gadījumā rodas situācija, ka sieviete tiek nostādīta zemākā statusā kā lūdzēja, piemēram, iegādāties tai dzērienu ar atlaidi, kas savukārt neveicina dzimumu līdztiesību. Turklāt var veidoties arī negatīvas situācijas, ja sievietei par lētāka dzēriena iegūšanu, ir nepieciešams to kādā veidā (ne finansiāli) atlīdzināt vīrietim. Tādējādi šāda veida atlaides nebūtu veicināmas.

[8.5] Izvērtējot iepriekš minēto, tiesībsargs nevar konstatēt tiesisku pamatojumu cenu atšķirībām Klubā dzimuma dēļ.

Tādējādi tiesībsargs konstatē diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu dzimuma dēļ Kluba darbībā, nosakot ieejas maksas atlaides tikai sievietēm un paredzot bezalkoholisko dzērienu cenu atlaides tikai vīriešiem.

Tiesībsargs pabeidz pārbaudes lietu un rekomendē Klubam nekavējoties pārtraukt minēto praksi. Tiesībsargs aicina mēneša laikā kopš šī dokumenta saņemšanas informēt tiesībsargu par diskriminējošās prakses novēršanu.

Ar cieņu
tiesībsarga

vietniece Ineta Piļāne

¹⁶ [Equality bodies and the gender goods and services directive. An Equinet report](#). November 2014

¹⁷ Turpat

¹⁸ Latvijas Republikas tiesībsargs. [Informatīvais materiāls "Kas ir diskriminācija?"](#). 2022.gads